

Kustaan ja Heikin sota alkoi sata vuotta sitten

Heimosoturit Kuusamossa pääsiäisenä

Ensimmäinen maailmansota oli alkanut 1914 ja se jatkui edelleen Venäjän ja Saksan kanssa. Englanti ja sen liittolaiset olivat sodassa Saksaa vastaan. Venäjällä oli Leninin vallankumouksen jälkeinen sisällissota ja Suomessa oma sisällissota punaisten ja valkoisten kesken. Englanti varusti Venäjällä Miuromannin legioonaa taistelussa suomalaisia valkoisia vastaan – saksalaiset varustivat suomalaisia valkoisia taistelussa venäläisiä bosevikkeja ja suomalaisia punaisia vastaan. On vaikeaa kuvitella, miten ”jyvällä” yksittäinen sotilas oli maailmanmenosta tuona aikana, kun vielä näkää ja puute kaikesta vallitsi kaikkialla. Monen elämänohjelma (huolin) asuttama ennen aikainen (kuolin) riippui pitkälti siitä, mihin leirini kukaan oli leivän puuttuessa ja sen perässä joutunut.

Talvakoelaiset serkukset Kustaa Turpeinen oli silloin helmikuussa täyttänyt 27-vuotta ja Heikki Huttu edellisvuoden lokakuussa 23-vuotta.

WALLENUKSEN KUUSAMON JOUKOT

Jääkäriyhdyntä Kurt Murtti Walleniukselta tuli maaliskuun alussa 1918 Kuusamon ja Kuolajärven keskitettyjen joukkojen johtaja. Sen jälkeen ylispäällikön (Mannerheim) määräyksestä alettiin siirtämään joukkoja. Myös Talvakoelalla suoritetun kutsunat, joiden tulokset astatuina miestä lähti kotoja Kuusamo. Kansanomien kansanopistolle joukot saapuivat torstaina 21.3. Täällä joukoissa olivat myös Kustaa Turpeinen ja hänen tuleva lankonsa Heikki Huttu.

Kuusamossa kokoontuneita sotureita alettiin samantien vaurustamaan, harjoittamaan ja

Molemmat osapuolet saattoivat paeta pakokauhun vallassa toisistaan tietämättä eri suuntiin.

aseistamaan. Joukkojen koulutus - lähinnä amputaatioiden opetusta annettiin Kuusamojärven jäällä - mikä koulutus jäi varsin vähäiseksi, kun jo kääntötorstaina 28.3. joukot määrättiin Walleniuksen johdolla kotoihin Paanajärvelle. Paanajärvelle saavuttiin pitkäperjantaina.

HEIMOAATE JA SOTIMISHALUT PUUTTUVAT

Sanoitaan, ettei Kustaalla ja Heikillä sekä monella muullakaan talvakoelaisilla ollut mitään heimoaotetta tai muutaakaan intoa lähteä sotiin. Kutsunassa he olivat olleet vain esivallan määräyksestä määrättyjä, ja he toteuttivat. Alkuperäisen kutsunamääräyksen tulit Kustaan nuoremman veljelle, Nestorille, mutta Kustaa lähti vapaehtoisena sinne hänen puolestaan.

Joukkojen kokouksien alkuaan tietoa oli ollut saada sotilasta Venäjän bosevikkarimejia ja omia punaisia vastaan ja samalla oman maan rajojen turvaaminen. Heimosotimisen tarve ilmeni vasta myöhemmin - Walleniuksen jopa omapäisen sotasuunnitelman mukaisesti heimokansojen vapauttamisena. Talvakoelaisien keskuudessa nousi vastus-

Kustaa Turpeinen vasemmallä, oikealla Heikki Huttu.

tus, kun heitä ja muita oli määrätty hyökkäämään rajan takaisin kohteesiin. Jälkikäteen arvioiden sen ajan sotiminen oli kuitenkin ollut aivan turhaa - ainakin hyökkäyksessä.

SOTA JA SEN LUONNE

Soukelon taisteluna tunnettu hyökkäysotatapahtuma kuvaa silloista sodan luonnetta, miten sotaa kokemattomat, vähäisen sotilaskoulutuksen saaneet sotilaat kokivat tilanteet. Molem-

mat osapuolet saattoivat pelätä pakenemistä ja pakokauhun vallassa pakenivat toisistaan tietämättä pakenemään eri suuntiin. Kustaan alkajaiskertomana länkerä, miten keuhkoihin hengittäessä haitta haitat tulivat vaubella rikastuotujen yli kotimaastaan kotti huotien vinkuessa korvissa. Haavoittumattomana molemmat selvisivät aikanaan kotiin. Kirjallisia lähteiä ei Kustaan ja Heikin osallisuudesta tapahtumista ole. On vain valokuva heistä, kun he ovat histo-

riasta ilmenevällä lomalla toukokuussa 1918. Kuvassa heillä on ryhtymäjohtajan nauhamunnukset, joten he eivät lene kovin huonosti siellä pärjänneet...

KOTONA TYRÄJÄRVEN RANNALLA

Kotona Kustaata odotti kihlausta odottava Lydyia Huttu. Lydyia oli silloin helmikuussa täyttänyt 25-vuotta. Veljensä Heikki oli poikamies vielä viisi vuotta.

Kustaa on Paavo Kustaa Turpeinen. Lesken-Kustana tunnettu maaviljelijä puuseppä Talvakoelien Tyräjärvelä.

Heikki on Johan Henrik Huttu, Tikka Heikkänen tunnettu samalla kylällä.

Jukka Turpeinen, Kustaan pojanpoika

Lähteet: Jouko Vahtola, Suomeksi ja Viena Vapaaksi, Talvakoelien seurakunnan virkatodistukset

"Heimosoturit" Kuusamon kansanopiston edustalla, postikortin etupuoli.

Kortin tekstipuoli, kortti lähetetty Kustaan tulevalle puolisoille.